

CAP-VALMISTELUN MAASEUTU –TYÖRYHMÄ

Työryhmän kokous tiistaina 21.4.2020 klo 13-15

Läsnäolijat:

Taina Vesanto, pj, Maa- ja metsätalousministeriö
Sanna Sihvola, Maa- ja metsätalousministeriö
Laura Jänis, Maa- ja metsätalousministeriö
Juuso Kalliokoski, Maa- ja metsätalousministeriö
Anne Vainio, Maa- ja metsätalousministeriö
Jyri Inha, Valtionvarainministeriö
Hanna-Mari Kuhmonen, Työ- ja elinkeinoministeriö
Sonja Pyykkönen, Ympäristöministeriö
Raisa Ikonen, Ruokavirasto (sijaisena kokouksen alussa Esko Leinonen, Ruokavirasto)
Reijo Martikainen, Ruokavirasto
Teemu Hauhia, Maaseutuverkostopalvelut
Ritva Rintapukka, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Risto Poutiainen, Pohjois-Karjalan liitto
Taina Väre, Kuntaliitto
Marko Mäki-Hakola, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK
Olli Caven, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK
Annika Öhlberg, Svenska Lantbrukproducenternas Centralförbund SLC
Mia Simpanen, Suomen yrittäjät ry
Tauno Linkoranta, Suomen kylät ry
Mervi Niemi-Huhdanpää, Leader Aisapari ry
Marianne Selkäinaho, siht., Maa- ja metsätalousministeriö
Leena Anttila, siht., Maa- ja metsätalousministeriö

Asiantuntijat:

Hilka Vihinen, Luonnonvarakeskus LUKE
Johanna Vanhatalo, pysyvä asiantuntija (sijainen), Maa- ja metsätalousministeriö
Kati Vaissalo, pysyvä asiantuntija, Ruokavirasto
Sanna Koivumäki, Maa- ja metsätalousministeriö

1. Kokouksen avaus ja esityslistan hyväksyminen

Puheenjohtaja Taina Vesanto avasi kokouksen klo 13:00. Esityslista hyväksyttiin kokouksen asialistaksi.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksytään seuraavassa kokouksessa.

3. CAP-valmistelun tilannekatsaus: CAP-suunnitelma-asetuksen tilanne, siirtymäkauden asetus ja CAP-suunnitelman valmistelun tilannekatsaus

Sanna Sihvola/MMM kertoi CAP-valmistelun tilanteesta. Tällä hetkellä EU-tasolla valmistelun painopiste on siirtynyt kriisitukiin. Kansallisesti valmistaudumme vähintään yhden vuoden siirtymäkauteen. EU:n työryhmissä ei nyt voida pitää fyysisiä kokouksia, vaan valmistelua tehdään kirjallisesti. EU-tasolla päätös uuden kauden rahoituskehyksestä tehdään ehkä vasta kesälomakauden jälkeen. Nämä kaikki lisäävät todennäköisyyttä, että siirtymäkausi onkin kaksivuotinen. Kansallisesti CAP-strategian eri osien valmistelu jatkuu.

Nykyistä maaseudun kehittämissuunnitelmaa toteutetaan siirtymäkauden aikana vanhoilla säännöillä, mutta uuden kauden rahoilla. Hanke- ja yritystuista on mahdollista tehdä siirtymäkauden aikana edelleen 3-vuotisia päätöksiä, sillä n+3 –sääntö on voimassa. Tämä mahdollistaa sujuvan siirtymisen kaudelta toiselle. Uuden kauden valtuuksien käyttöön siirtymisen ajankohdasta ja kohdentamisesta ELY-keskuksille ja Leader-ryhmille päätetään myöhemmin. Nykyisessä maaseudun kehittämissuunnitelmassa on vielä varoja jäljellä ja ohjelman mahdollisuuksia voidaan siten hyödyntää esim. korona-kriisin jälkihoidossa. MMM on valmistelemaan tiedotetta siirtymäkaudesta, asiasta tulee lähiaikoina virallista tietoa. Kesäkuuksi suunniteltu uuden CAP-suunnitelman lausuntokierros siirtyy myöhemmäksi. Sen seurauksena myös ELY-keskusten maaseutus suunnitelmien määräaika siirtyy marraskuulta 2020 myöhemmäksi, mahdollisesti helmi-maaliskuulle 2021.

Keskustelu:

EU:n monivuotisen rahoituskehysten valmistelussa on keskusteltu, miten rahoitusta tullaan allokoimaan ottaen huomioon, että jotkut jäsenvaltiot ovat kriisin seurauksena taloudellisesti hankalassa tilanteessa. Saksa seuraavana pj-maana pystynee vetämään keskustelua kattavasti eteenpäin. Sekä EU- että kansallinen valmistelu vaativat nyt kaikilta osapuolilta ketteryttä sekä mahdollisimman epäbyrokraattista ja joustavaa nykyisten varojen toimeenpanoa ja siirtymistä tulevaan.

4. Leaderin käytössä olevat välineet, ml. mahdolliset uudet teemat ja välineet (maatalous, luonnon monimuotoisuus). Uudistettu Leaderin teemahanke sekä toimintarahamalli

Laura Jänis/ MMM kertoi Leader-ryhmien tulevan kauden hausta, joka on avattu 6.4.2020. Tarkemmat haakuohjeet löytyvät maa- ja metsätalousministeriön CAP27-nettisivulta. Pienten Leader-ryhmien mahdollisia yhdistymiskeskusteluja on käyty, kolmen Leader-ryhmän keskustelu on vielä tulossa. Valmistelussa on myös uusi tulevan kauden toimintarahamalli, joka perustuisi kiinteämääräiseen prosenttikorvaukseen Leader-ryhmän kokonaiskehyksestä. Vastaava malli on käytössä kuluvalle ohjelmakaudella Puolassa. Sopivaa korvaustasoa varten ollaan käynnistämässä ulkopuolinen selvitys, joka sisältää taustalaskelmia.

Laura Jänis/ MMM esitteli Leader ja maatalous –teeman mahdollisena Leader-ryhmän uutena tukimuotona. Idea on esitelty myös maatalous-ryhmässä ja siellä se sai sekä kannatusta että vastustusta. Sanna Koivumäki/ MMM kertoi nykyisistä rakennetukien myöntämisen perusteista. Nykyisen rakennetukijärjestelmän ulkopuolelle jää mm. pienempiä tiloja, joilla olisi tarvetta uudentilaisille kehittämissuunnitelmiin. Esim. uudet viljelykasvit, uudet tuotantosuunnat, harvaan asutun maaseudun liitännäiselinkeinot, monipaikkaisuus ja maallemuutto ovat alueita, joista voisi löytyä hyödyntämättömiä resursseja. Juuso Kalliokoski totesi, että esitys täydentää hyvin ideaa siitä, että Leader-ryhmillä voisi olla omia kehittämissuunnitelmia. Samoin tukimuodon avulla voitaisiin löytää uusia maaseudun potentiaalisia yrittäjiä ja madaltaa tuen hakemisen kynnyksiä.

Puheenjohtaja nosti Leader ja maatalous –teeman osalta kysymykset: 1. Onko tällaiselle tuelle tarvetta? 2. Onko tällaiselle tukimuodolle tilaa? 3. Olisiko Leader oikea väline tällaisen tuen myöntämiseen?

Keskustelussa nostettiin esiin seuraavia asioita:

- Leaderiin on haluttu lisää monirahastoisia työkaluja ja elinkeinolähtöisyyttä. Leaderin kautta tuettava pienimuotoinen maatalous on hyvä suunta, jota kannattaa kehittää edelleen.

- ELY-keskuksissa ei nähdä tarpeelliseksi kehittää Leader-ryhmille uusia työkaluja ja uusia osaamisvaatimuksia. Rakennetukien ulkopuolelle jäävien tilojen tukemiselle on tilausta, mutta pitäisi miettiä, missä maatalouden kokonaisuutta hallinnoidaan. Tuen hakijan on voitava asioida yhdellä luukulla. Kaksi erillistä järjestelmää muodostaisi myös haasteen neuvonnalle. Saattaa tulla eriarvostavia tilanteita, mikäli vain osassa Suomea ja Leader-ryhmiä olisi uusi tukimuoto käytössä. Jos uusi tukimuoto otetaan käyttöön, sen pitäisi olla käytettävissä kaikilla maaseutualueilla. Tuen myöntäjällä pitää olla tuntemusta ko. tukijärjestelmästä, siksi se sopisi parhaiten ELY-keskuksille.
- Ehdotus on kiinnostava, tämäntyyppiselle tukimuodolle on tarvetta. Tällä hetkellä kynnyks maataloustuotannon tai tilan muun toiminnan aloittamiselle on liian korkea. Esim. puutarha-alalla toiminnan voi aloittaa vain suuressa mittakaavassa. Tukimuoto toisi kaivatun välivaiheen. Tilalla pitäisi olla mahdollista tuottaa myös muita hyötyjä, mihin tukimuoto sopisi hyvin, esim. monimuotoisuuden hoito, pölyttäjät ja laajat edistämistoimet, jotka tukisivat maaseudun asuttuna pitämistä. Tuen pitäisi olla käytössä koko maassa. Olisi hyvä miettiä rajaukset ja esimerkkejä, mihin tukea voisi saada. Kun tukimuodon sisältö alkaa hahmottua, on aika pohtia, onko Leader sen myöntämiseen oikea väline.
- Maatalous on erkaantunut kauaksi maaseudun muusta kehittämisestä. Tästä voisi tulla rakennetukien puitteissa tervetullut keskustelu. On tärkeää ottaa käyttöön uusia välineitä. Monipuolistaaminen ja erikoismaatalous voisivat olla tuen kohteita. Tuen pitäisi olla kaikilla alueilla haettavana. Myöhemmin on syytä keskustella erikseen, olisiko Leader oikea tuen myöntäjätaho.
- Kiinnostava esitys ja kertoo siitä, miten maatalous ja maaseudut muuttuvat. On syntynyt uusia ryhmiä, jotka eivät ole löytäneet paikkaa nykyisessä tukivälineistössä. Todennäköisesti tarve tukimuodolle vaihtelee alueittain. Pitäisi selvittää, minkä mittaluokan ilmiöstä on kysymys ja millainen tuen alueellinen jakautuminen voisi olla. Sen jälkeen, kun tiedetään ilmiöstä tarkemmin, pitää pohtia tulokulmaa. Olisiko tuki askel laajamittaiseen maataloustuotantoon vai olisiko se oleellinen aluetalouden ja yrittäjyyden kannalta. Sen perusteella pitäisi päättää tukivälineestä. Jos kysymys on jälkimmäisestä ilmiöstä, silloin Leader olisi sopiva väline paikan ja yhteisön näkökulmasta. Kysymys on myös, miten tukimuoto nivoutuisi muuhun toimintaan alueella, millainen olisi sen aluetaloudellinen vaikutus. Kaiken kaikkiaan tukimuoto olisi varmasti relevantti. Riippuen siitä millä kärjellä ollaan menossa, valitaan rahoituskanava ja tukikriteerit. Nämä voisivat olla erilaiset eri alueilla.
- Leader-ryhmät ovat keskustelleet asiasta myös maataloussihteereiden kanssa. Tukimuoto sopisi hyvin Leader-ryhmien myönnettäväksi. Se tukisi paikallisuudessa uusia elementtejä ja pienempien tilojen säilymistä. Pieniä tiloja on muuallakin kuin Itä-Suomessa. Tukea pitäisi kokeilla paikallisesti ja pienimuotoisesti. Tuettavalla toiminnalla tulisi kuitenkin olla taloudellista merkitystä, ei siis tuettaisi harrastustoimintaa. Tukimuoto sopisi hyvin uudeksi Leaderin välineeksi.
- Esitys on hyvä avaus. Eri puolilla Suomea tarvitaan erilaisia välineitä. Esim. Turun saaristossa on hyvin monipuolisia maatilayrityksiä. Tässä on myös mahdollisuus innovatiiviselle toiminnalle.
- Voimavarat kannattaa keskittää mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti ja keskustella jatkovalmistelussa myös YTA-alueiden kanssa.

Pj totesi, että kaikki pitivät tukimuotoa tarpeellisena, joten valmistelua jatketaan. On selkeä tarve erilaistamiselle, tarvitaan räätälöityjä välineitä erilaisiin tarpeisiin. Tarvetta alueilla on syytä selvittää tarkemmin, sekä sitä millainen tukimuoto voisi olla. Sen perusteella voidaan päättää, olisiko Leader siihen oikea tuen myöntäjätaho. Sisältöä on työstettävä edelleen, jotta tähän voidaan ottaa kantaa. Kyseessä voisi olla jonkinlainen kokeilutuki, mutta ei harrastusluontoinen.

Kati Vaissalo/ Ruokavirasto esitteli vaihtoehtoja tulevan kauden teemahankkeesta ja sen toimeenpanosta. Nykyistä Leader-ryhmien teemahanketta on pidetty hyvänä tukimuotona, mutta se on hallinnollisesti raskas, joten tavoitteena on yksinkertaistaminen. Esitys ja toimeenpanon eri vaihtoehdot ovat työryhmän nähtävillä Tiimeri-työtilassa. Sovittiin, että työryhmän jäsenet voivat kommentoida tätä samoin kuin Leader ja maatalous –esitystä Tiimerissä tai suoraan työryhmän sihteeille 30.4.2020 mennessä.

5. Linjattavat asiat

Sanna Sihvola/ MMM esitti yhteenvedon asioista, joista työryhmän pitäisi tehdä linjausesitys. Ministeri tekee lopullisen linjauksen ennen kuin CAP-suunnitelmaluonnos lähtee lausuntokierrokselle. Linjattavia asioita ovat mm. ELY-keskusten ja Leader-ryhmien työnjako, maaseutualueiden määrittely ja rahoituksen mahdollinen painotus ydin- ja harvaan asutuille maaseutualueille. Viimeksi mainittu ei tarkoita sitä, että tukivälineet olisivat käytössä vain harvaan asutulla ja ydinmaaseudulla, vaan välineet ovat käytössä kaikilla alueilla. Myös Etelä-Suomessa on maaseutualueita, joilla välimatkat ovat pitkiä, vaikka ne luokiteltaisiin kaupunkien läheiseksi maaseudeksi.

Aluetytologian päivitys on valmistumassa kevään aikaan, jolloin saadaan uutta dataa käyttöön. Aluetytologian avulla analysoidaan, rajataanko Leaderissä maaseutualueet samoin kuin nyt, eli vähintään 30.000 asukkaan kunnista, joissa yli 15 000 asukkaan taajama/ keskusta-alueet Leader-toiminnan ulkopuolella CAP-suunnitelman toteuttamisessa. Maaseutualueen määrittelyn pitäisi olla sama ELY- ja Leader-alueilla. Leader-ryhmien toiminnan edellytyksenä pitää olla riittävänsuuruinen rahoituskehys.

Yhteenvedon muistiosta on tallennettu Tiimeri-työtilaan. Sovittiin, että työryhmän jäsenet voivat kommentoida myös sitä 30.4.2020 mennessä joko suoraan Tiimeriin tai työryhmän sihteereille.

6. Toimenpideluonnosten tilannekatsaus ja työnjako muiden rahastojen kanssa

Marianne Selkäinaho/ MMM esitti yhteenvedon kehittämishankkeisiin liittyvistä toimenpiteistä. Toimenpiteet ovat pääosin samanlaisia kuin nykyisellä kaudella. Koulutushankkeisiin ei enää tule vaatimusta kestoajasta, vaan tavoitteen tulee olla selkeä ja keston tarkoituksenmukainen. Tiedonvälityshankkeissa pitää olla selkeä ero yhteistyöhankkeisiin. Tiedonvälitys on yksisuuntaista, sille on tarvetta jonkin verran edelleen, mutta vähemmän kuin kuluvalla kaudella. Yhteistyö-interventio on laaja ja sisältää kaikki yhteisölliset toimet sekä kaikki nykyisen yhteistyö-toimenpiteen toimet. Pohdinnassa on, tarvitaanko alatoimenpiteitä vai muunlaista sisällön teemoittelua. Läpileikkaavat teemat ohjaavat toimintaa kokonaisuuksina. Älykkäät kylät -toimenpiteestä Puolassa on hyvät suunnitelmat, josta on tarkoitus ottaa mallia valmistelussa. Yleishyödyllisiin investointeihin ei ole tulossa muutoksia. Laajakaistahankkeiden rahoituksesta keskustellaan yhdessä TEM:n, LVM:n ja Traficommin kanssa.

Juuso Kalliokoski/ MMM kertoi yritystukitoimenpiteiden kokonaisuudesta. Tästä on edelleen voimassa se, mitä työryhmässä on viimeksi esitetty. ELY-keskusten ja Leader-ryhmien rahoitusmuotojen eriyttämistä pidetään hyvänä. Elintarvikealan yritysten investoinnit tulevat alueelliseen kehittämisen osaksi, mikä laajentaa nykytilan analyysin kuvausta.

Juuso Kalliokoski kertoi myös valmistelussa olevasta maaseutuyrityksille suunnattavasta kriisituesta. Tuella vastataan TEM:n tukien välinputoajaryhtymisiin, joita ovat maatilakäytännölliset yritykset ja maataloustuotteita jalostavat mikroyritykset. Valtioneuvoston asetus on parhaillaan valmistelussa. Maa- ja metsätaloutta palvelevat yritykset eivät edelleenkään ole kriisituen piirissä ja tähän haetaan ratkaisua. Kriisitukea valmisteltaessa on mm. kuvattu eri hallinnonalojen tukien rajapinnat, mitä voidaan hyödyntää myöhemminkin esim. CAP-suunnitelman valmistelussa. Kriisituet on tarkoitettu vain korona-viruksen yrityksille aiheuttamaan kriisitilanteeseen.

7. Muut asiat

Sanna Sihvola kertoi Älykkäät maaseudut –kiertueen tilanteesta. Keväälle suunnitellusta aluekierroksesta ehdittiin pitää vain ensimmäinen aluetilaisuus Pohjois-Pohjanmaalla. Tilaisuus onnistui hyvin. Samassa tilaisuudessa käsiteltiin sekä CAP-suunnitelman valmistelua, että uuden maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman ja uuden saaristo-ohjelman valmistelua. Osa ELY-keskuksista jatkaa työskentelyä virtuaalisesti. 29.4. pidetään

Älykkäät maaseudut –webinaari, jossa on tämänhetkisen valmistelutilanteen tilannekatsaus. Tilaisuuteen on ilmoittautunut yli 700 henkilöä. Tällä hetkellä Saaristoasiain neuvottelukunnan (SANK) valmisteleva saaristo-ohjelma on melkein valmis. Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman visioon ja tavoitteisiin toivotaan kommentteja. CAP-suunnitelman osalta infotaan toimenpiteiden valmistelun tilanteesta ja Ruokavirasto kertoo toimeenpanon valmistelusta.

Keskustelu:

- Koronakriisi on vaikuttanut myös yhteisölliseen toimintaan. Esim. yhteisölliset tilat ovat ongelmassa, kun kaikki varaukset ja tilaisuudet ovat peruuntuneet. Kuluja on edelleen taloista ja tiloista, mutta ei tuloja. Tukea tarvittaisiin sinnekin.

8. Seuraavat kokoukset

Työsuunnitelman mukaan seuraavat kokoukset ovat:

- maanantai 18.5.2020 klo 12-16, skype,
- maanantai 8.6.2020 klo 12-16, Jakovara/skype,
- (varalla: tiistai 30.6. klo 12-16, Jakovara)

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15:00.